

(Be-)sturen van veiligheid, in samenhang met zorg

Waarom besturen van veiligheid?

Veiligheid is één der beleidsdomeinen van de school. Primair domein is uiteraard het onderwijs (kwalitatief hoogstaand, prikkelend, uitdagend, contextrijk, op maat van de groep leerlingen) met daarbij voldoende toerusting en ondersteuning van medewerkers.

Daaraan verbonden, secundair, is er de leerlingenzorg: de aandacht voor leerlingen, om bij te dragen aan optimaal verloop van de schoolloopbaan, maar ook van hun ontwikkeling naar puber of naar volwassene. En soms, bij gemiddeld 12% van de leerlingen in het primair en voortgezet onderwijs, gaat die aandacht over in extra begeleiding en zorg.

Goed onderwijs en een optimale schoolloopbaan en ontwikkeling van de leerling als jeugdige zijn alleen maar mogelijk in een omgeving die voldoende veilig is.

Een omgeving waarin je als leerling niet steeds bedreigd wordt, voortdurend gepest wordt, waar je – misschien soms onbesuisde, onbezonnen, en puberale- gedrag op een duidelijke en positieve manier wordt begrensd door de leerkrachten en de leerlingen.

En een omgeving waarin de leerkracht zichzelf kan zijn en zich optimaal kan inzetten voor goed onderwijs en aandacht voor de leerlingen.

En zich niet bedreigd hoeft te voelen door leerlingen die over grenzen gaan, of omdat ze puberen, of omdat ze forse problemen hebben, of omdat ze van thuis uit geen of heel andere begrenzingen van eigen gedrag hebben meegekregen.

Samenhang van onderwijs en veiligheid

Wanneer de prikkeling en uitdaging in het onderwijs ontbreekt gaan zich ontwikkelende kinderen en jongeren zich vervelen en ontstaan allerelei vormen van niet-aanvaardbaar gedrag; het leren wordt verstoord en raakt op de achtergrond. Wanneer daarmee de veiligheid van het schoolklimaat aangetast wordt is er geen onbelemmerde aandacht voor kennisvergaring en voor nieuwsgierigheid; het leren wordt minder belangrijk dan zelfbescherming en handhaving.

Samenhang van zorg en veiligheid

Ook in de casuïstiek van de interne leerlingenzorg en van Zorg- en adviesteams is de afgelopen jaren zichtbaar geworden hoe zeer veiligheid en zorg samenhangen. Een leerling met externaliserende gedragsproblemen zal als onveilig worden ervaren door medeleerlingen, ouders en leerkrachten. Als er niet wordt gereageerd op een zichzelf beschadigend meisje is dat voor de medeleerlingen een signaal dat je niet herkend en erkend wordt en dat scheidt onveiligheid. En een leerkracht die vanuit handelingsverlegenheid overmatig agressief reageert bij één of meer leerlingen scheidt daarmee ook onveiligheid bij leerlingen en collega's. Maar ook een directeur die niet kordaat ingrijpt bij voortdurende regeloverschrijding maakt de schoolomgeving daarmee onveilig voor iedereen. Sommigen leerlingen zijn echte 'zorgleerlingen': gedragsproblematische jongeren die niets te maken willen hebben met hulpverlening en zorg en volop in verzet zijn tegen autoriteiten. Zij komen niet via de leerlingenzorg in beeld maar pas wanneer ze grenzen overschrijden. Verzuim, ordeverstoring en bedreiging zijn dan aanleiding voor acties welke veelal gericht zijn op disciplineren en sanctioneren.

Het belang van beleid

Als je géén beleid hebt dan kun je niet sturen. Dan reageer je ad hoc. Bij een geweldsincident zal dan de ene leerkracht heel anders reageren dan de collega. Niemand weet waar die aan toe is: leerlingen niet, ouders niet, leerkrachten niet. De school zonder veiligheidsbeleid zal snel verzuipen in toenemende incidentenbestrijding, met waarschijnlijk vooral repressieve middelen.

Er ontstaat irritatie onder de medewerkers. De beleving van onveiligheid neemt toe bij alle schoolbetrokkenen. Ziekteverzuim bij leerkrachten en ziekteverzuim bij leerlingen stijgt (zo laat ook internationaal onderzoek zien). De school gaat in zijn totaliteit suboptimaal presteren en zal bij de schoolkeuze door ouders voor hun kind op den duur afvallen. Hoe al deze rampspoed te voorkomen? Juist: de bekende beleidscyclus hanteren met de vaste onderdelen 'visie ontwikkelen', 'plan maken', 'uitvoeren', 'meten, en 'verbeteren'

Wat valt er te sturen?

We werken nu dat rijtje 'visie ontwikkelen', 'plan maken', 'uitvoeren', 'meten, en 'verbeteren' af, en gaan na op welke manier die onderdelen van de cyclus het beste kunnen worden behartigd.

Per onderdeel vindt u een aantal items dat u kunt scoren. U krijgt daarmee een indicatie van de volwassenheid van uw beleidscyclus.

visie

Allereerst is het van groot belang dat de school een opvatting, visie heeft over de aspecten veiligheid en leerlingenzorg. Wat betreft veiligheid gaat het dan om een opvatting over de manier waarop de school wil zorgen voor een veilig pedagogisch klimaat. Meer concreet gaat het om de regels en de normen die de school van belang vindt.

	Nee 0	Enigszins 1	Ja 2
<i>plannen veiligheid en zorg</i>			
1. de school heeft een beleid waarin de visie is uitgewerkt voor onderwijs, leerlingenzorg en veiligheid -in samenhang			
2. het beleid is ontwikkeld in afstemming met gemeente en schoolnabije partners (politie, smw, lpa, jgz)			
3. op basis van dat beleid is er voor het komende jaar een plan mét meetbare doelstellingen wat betreft veiligheid en leerlingenzorg			
4. het plan maakt voor iedere betrokkene duidelijk: wie gaat wat doen, en welk resultaat wordt nagestreefd?			
5. het plan geeft aan wie welke taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden heeft bij de uitvoering van veiligheid en zorg			

plan

Er bestaan vele formats voor een schoolveiligheidsplan. In het algemeen is het aan te bevelen het plan niet te ingewikkeld te maken. Maak het zó dat de gebruikswaarde optimaal is voor iedereen die ermee moet gaan werken.

In het plan staan concrete en heldere afspraken over normen en waarden, gedrags-/schoolregels, preventieve en corrigerende maatregelen, scholing van medewerkers, protocollen en gedragscodes, en bevat sancties bij het overtreden. Het plan bevat heldere procedures over welke maatregelen er genomen worden bij incidenten. Iedereen in de school weet wát te doen; ook de schoolnabije partners, zoals de politie, kennen hun rol en taak bij het handhaven van de veiligheid en het creëren van een veilig schoolklimaat.

uitvoeren

	Nee 0	Enigszins 1	Ja 2
<i>uitvoeren van plannen</i>			
1. De activiteiten worden conform het plan uitgevoerd			
2. Bij de uitvoering van de activiteiten heeft men houvast via instrumenten, protocollen et cetera			
3. Afwijkingen in de uitvoering worden vroegtijdig gesignaleerd en gecorrigeerd			
4. De uitvoering door medewerkers wordt via p-beleid ondersteund (bijv. aandacht in f-gesprek, intervisie et cetera)			

meten

De school registreert incidenten, meet de subjectieve beleving van veiligheid, en bespreekt periodiek de analyse van deze registraties met de medezeggenschapsraad. N.B.: Werkgevers – ook in het bijzonder onderwijs – zijn verplicht om aangifte te doen van misdrijven.

	Nee 0	Enigszins 1	Ja 2
<i>meten van resultaten</i>			
1. Incidenten worden gemeten			
2. Veiligheidsbeleving wordt gemeten			
3. Er wordt gemeten of de in het plan beoogde resultaten behaald zijn			
4. Goede resultaten worden gevierd			

verbeteren

Als er goed en slim wordt geregistreerd kunnen ook gerichte verbeteracties worden bedacht en uitgevoerd. Die vormen dan weer onderdeel van het plan voor de komende periode.

	Nee 0	Enigszins 1	Ja 2
<i>Verbeteren</i>			
1. Op basis van de metingen wordt voor de volgende periode het plan (en dus de uitvoering) bijgesteld			
2. De doelstellingen voor verbetering staan in het volgende (jaar)plan			

maximaal $18 \times 2 = 36$ punten

minimaal $18 \times 0 = 0$ punten